

KÁROS VAGY HASZNÓS?

Riport az iskolai filmklubok problémáiról

Egy film a közönséghez csak a forgalmazás ideje alatt juthat el, s ez néhány hét — sikeresebb filmek esetében is csak néhány hónap. A filmek ezután — művészi értéküktől függetlenül — eltűnnek a mozik műsoráról. Néhányat talán évek múlva felújítanak. De mi lesz az értékes filmek nagyrészeivel? Rövid életük meghosszabbítását egyedül a filmmúzeumok, filmklubok biztosíthatják. A jelenleg működő filmkluboknak a filmkultúra terjesztésében olyan fontos szerepet kellene vállalniuk, amilyen a könyvtáraké az irodalom szolgálatában.

A fogékony, széles érdeklődési körű fiatalság igényli elsősorban a filmklubhálózat kiszélesítését. Sajnos azonban az ifjúsági filmklubok jelentőségét még sok helyen nem ismerik el. Az országban mindössze negyvennyolc vidéki középiskolai klub működik, — közülük egy-egy tiszántúli kisváros gimnáziumában. (Az iskola nevét azért nem jelöljük meg, mert a kérdés elvi oldalára helyezük a hangsúlyt.) A riport ennek a klubnak az eredményeiről, nehézségeiről szól — *valamennyi* vidéki filmklub érdekében.

A szóbanforgó klubot a gimnázium fiatal pedagógusai szervezték az 1968-as tanévben. A klub céljáról, működéséről a negyedikes tanuló véleménye egyöntetű:

— *Ha valami az embert megragadja, szeretne nyomban beszélni, vitatkozni róla. De nálunk még ennek színvonala bizony nem magas, mert a vetítés után a filmet legfeljebb magunk között beszéljük meg néha. Jó lenne tanárainkkal együtt maradni, közösen vitatkozni, végiggondolni, újrarendezni, vagy éppen képzeletben továbbrendezni a filmet. Persze, lehet, hogy végül már egészen másról lenne szó, de nem hisszük, hogy az baj. És az sem baj, ha éppen rossz a film, mert minden mond valamit, és amivel nem ér-*

tünk egyet, arról érdemes igazán vitatkoznunk...

Es mi a véleménye ugyanerről a gimnázium igazgatójának?

— *A tanári testület kezdetben helyesnek tartotta a filmklub megindítását. Egy hónapban azonban, az irodalomoktatást illusztráló vetítésekkel együtt, végülis összesen már négy vetítés is volt. Ami sok, az sok! A foglalkozások túlterhelést jelentettek a tanulók számára, akiknek nagyrésze bejáró. Az amúgyis gyengék tanulmányi eredményét a filmklub még jobban lerontotta. Az irodalomoktatáshoz kapcsolódó filmeket elsőrendű fontosságúaknak tartom, mellette a filmklub felesleges.*

A vidéki iskolákban valóban sok gondot jelent a tanyákból és falvakból bejáró tanulók lemaradása a városi gyerekektől. A lemaradást elsősorban otthoni környezetük okozza, amely többnyire nem ösztönzi, hanem éppen akadályozza a tanulást és a művelődést; hozzájárul ehhez a napi több órás utazásuk is az otthon és az iskola között. Ebben a tekintetben tehát az igazgatónak igazságtalannak tartom, amikor védi diákjai szabadidejét és főként a bejárókéét. De vezethet-e ez a filmklub teljes elvetésére, mint ahogy ebben az iskolában történt? A könyvtárban töltött idő nem rontja a tanulmányi eredményeket?

— *Ez más, ez a szaktárgyak kiegészítéséhez szükséges is — mondja az igazgató. — A film is segítség lehet a tanulásban, de hangsúlyoznom kell, nem mindenki számára, mert az, ami harminc-negyven gyerek számára hasznos lehet, kétszáznyolcvan számára egyenesen káros. Miért éppen a mi gimnáziumunk predesztinált arra, hogy ennyi filmet nézzenek? Nálunk kötelezően előírt filmoktatás sincs, mi nem vagyunk kísérleti iskola.*

Ez a felfogás a rendszeres filmnézést, a filmklubmozgalmat — megkegyelmezve belőle a tananyagot illusztráló filmeknek —, végülis ha-

szontalan időtöltésnek minősíti. Jogosan?

Mi hiányzik legjobban a középiskolai oktatásból általában, és a bejáró diákokéból különösen? Az önálló gondolkodás ösztönzése, az elemző képesség fejlesztése. A jól szervezett és jól irányított filmklub éppen ebben az alapvető vonatkozásban segítheti a pedagógiai munkát. Nem csupán és nem is elsősorban a tárgyi tudásanyag növelésével, — a közös filmnézést és vetítést követő beszélgetés és vita elsősorban önálló gondolkodásra ösztönözhet, és hozzájárulhat a társadalmi érintkezés, a személyes kapcsolatok demokratikus formáinak kialakításához.

Ezért vitatkozom az igazgató nézeteivel, aki szerint: „A filmen keresztül kétségtelenül könnyebben jut ugyan a tanuló a művelődésanyaghoz, de közvetlen hatása nem érvényesül, különösen nem az egyszerű tanyasi gyerek fejlődésében.”

Ha akár a tanyasi, akár a városi diákok fejlődését csakis a nyomban oszthatóvala tételek tudásanyag szaporodásával mérjük, akkor a filmnézés és a klubban lezajló vita valóban elfecseirelt idő. De a hazai pedagógiai tapasztalatok elemzése éppen azt bizonyítja, hogy a tételes tudásanyag egyszerű halmozásával és oszthatóvala inkább csak lelkiismeretünknek a szárnyaló statisztikákra fogékony rosszabbik felét zsongíthatjuk el.

A szóban forgó gimnázium egyik pedagógusa szerint is:

— *A filmklub vetítéseinek jó hatását, mi pedagógusok szinte közvetlenül tapasztaljuk, javult a gyerekek fogalmazásmódja, megnőtt aszszociációs készségük, és amit esetükben a legfontosabbnak tartok — ahogy magunk között mondani szoktuk — megnőtt a gyerekek „széjjelátása”. Érdeklődési körük kitágult.*

1969 szeptemberében a filmklubot a gimnázium igazgatói tanácsa beültotta. Egy fiatal pedagógus, a klub egyik vezetője így foglalja össze az elmúlt év tapasztalatait:

— *A klub sikeresen működött, levetítettük többek között a Csatorna, az Országúton, a Nap vége, az Egy év kilenc napja, az Egy csepp méz*

című filmeket. Szeptemberben a gimnázium igazgatójának javaslatára az iskolatanács a vetítéseket beültotta. Arra hivatkoztak, hogy feleslegesen elvesszük a tanulók idejét, és azt állították, hogy a gyerekek nem jelentkeztek elegen a klubba. Valójában már szeptember elején több mint kétszázan befizették a félévi tagsági díjat. A klub beültása után a tizenkilenc forintokat visszafizettük a gyerekeknek... A filmklubról azonban nem tudunk végleg lemondani. Igazunk volt. A Köznevelés című folyóirat és a megyei oktatási osztály segítségével végülis 1969 decemberében újra engedélyezték a vetítéseket. A klubba az én osztályomból például húsz tanuló közül tizenkilencen járnak. Havonta két alkalommal tartunk vetítést. És az idén már a Filmtudományi Intézet anyagi segítségére sem szorultunk...

Egy másik pedagógus véleménye: — *Egyelőre azon gondolkodunk, hogyan alakítsuk a klub műsorát: filmtörténeti sorozatot vetítsünk, vagy a filmformanyelvvel ismerkedjenek meg a gyerekek először. Egy bizonyos, a vetítések semmiképpen sem lehetnek az irodalomoktatás illusztrációi, hiszen például a nagy regények filmen vagy nagy filmek, vagy nem, s ha igen, akkor sem bizonyos, hogy az irodalmi művel azonos tendenciájúak. Az irodalmi sorozatok hasznosak lehetnek, de nem pótolhatják a filmklubot.*

„A film nem tananyag, a filmklub vetítései közvetlenül egyetlen szaktárgyhoz sem kapcsolódnak” — tart ki véleménye mellett az igazgató. Állásfoglalása elsősorban nem a film vonatkozásában nyugtalanító. Hiszen nyilvánvaló, hogy a filmnézés és a klub nem önmagában érdekes. A középiskolai oktatásban akkor tehet szert jelentőségre, ha a pedagógusok felismerik az ebben a formában rejlő lehetőségeket. Annak a lehetőségét elsősorban, hogy egy általános pedagógiai elképzelésbe építve, belőle egy módszer alakítható ki, amely alkalmas a fiatalok ízlésnevelésére, a vitában születtő önálló gondolkodás, véleményalkotás képességének fejlesztésére.

EMBER MARIANNE